

Acad. Roy. Scienc. d'Outre-Mer
Biographie Belge d'Outre-Mer,
T. IX, 2015, col. 38-42

BURSENS (*Amaat*), Taalkundige, Professor aan de Rijksuniversiteit Gent, Lid van de Academie (Dendermonde, 01.09.1897 – Gent, 20.10.1983).

A. Bursens volbracht zijn middelbare studies aan het Koninklijk Atheneum te Mechelen.

Toen de eerste wereldoorlog uitbrak, meldde hij zich als vrijwilliger. Hij maakte de ganse wereldoorlog mee en nam vervolgens deel aan de bezetting van het Rijngebied.

Hij studeerde Germaanse filologie aan de Katholieke Universiteit Leuven, en promoveerde in 1923 tot Doctor in de Letteren en Wijsbegeerte. In 1925 werd hij uitgeroepen tot Laureaat van de Universitaire Wedstrijd.

Hij was in het middelbaar onderwijs werkzaam tussen 1921 en 1931. Hij volgde ook de cursussen van de Hogere Sectie van de Koloniale Hogeschool te Brussel en ontving het certificaat in 1924.

Professor Bursens verbleef in 1924 een eerste maal in het toenmalige Belgisch-Kongo voor taalkundig onderzoek, in het bijzonder van het Tshiluba.

In 1926 werd hij gelast met de cursus „Bantoetalen” aan de Bijzondere Handelshogeschool van de Rijksuniversiteit Gent, en in 1927 met de cursus „Soedantalen”. In 1931 werd hij benoemd tot docent en gelast met cursussen betreffende Nederlands en Duits.

In 1938 werd hij aan de Hogere School voor Handels- en Economische Wetenschappen gelast met de cursus „Een belangrijke inlandse taal”, en in 1944 met de cursussen: „Vraagstukken van Koloniale Politiek” en „Beginselen van de Antropologie en de Etnologie” aan de Faculteit van de Rechten. Inmiddels was hij ook bevorderd tot hoogleraar.

In 1934 stichtte hij het tijdschrift *Kongo-Overzee. Tijdschrift voor en over Belgisch-Kongo, Ruanda-Urundi en aanpalende gewesten*. Aan dit tijdschrift werd in 1938 de reeks *Kongo-Overzee Bibliotheek* toegevoegd.

In 1937 bestudeerde hij in kasaï het Tshiluba en in Katanga het Kiluba. Ook verzamelde hij gegevens over de taal van de Basala Mpasu.

In 1939 publiceerde hij de *Tonologische Schets van het Tshiluba*. Bijzondere aandacht werd geschonken aan de functie van het muzikaal accent en aan het toonsysteem. Voor de transcriptie werd het „*Africa Alphabet*” gebruikt.

Inmiddels was Professor Bursens buitengewoon lid geworden van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut (1940), lid van de Maatschappij der Nederlandse Letteren (Leiden), alsook van de *Société des Africanistes* (Parijs).

In 1947 werd hij lid van de Commissie voor Etnologie van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut, en in 1950 van de Commissie voor Afrikaanse Taalkunde van het Ministerie van Belgisch-Kongo en Ruanda-Urundi.

In 1948 werd hij bevorderd tot gewoon hoogleraar aan de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid te Gent.

Hij werd eveneens professor aan de Koloniale Hogeschool te Brussel.

Het tijdschrift *Kongo-Overzee* kreeg na de tweede wereldoorlog een internationaal karakter. Benevens bijdragen in het Nederlands, werden ook bijdragen in het Frans, Engels en Duits opgenomen.

In 1954 verscheen van de hand van Professor Bursens het werk *Inleiding tot de Kongolese Bantoe-talen*, en in hetzelfde jaar de Franse vertaling onder de titel „*Introduction à l'étude des langues bantoues du Congo belge*”.

In een periode van tien jaar, tussen 1949 en 1959, ondernam hij niet minder dan zes reizen naar Afrika die belangrijk waren voor zijn wetenschappelijk onderzoek.

Van oktober 1949 tot februari 1950 verbleef hij in Kivu en bestudeerde er het Amashi, de taal van de Bashi. Hij ondernam eveneens een linguïstische verkenningstocht in Rwanda en Burundi, en vergeleek zijn gegevens over het Amashitoonsysteem met die van het Rwanda en het Rundi.

Van 6 oktober 1954 tot 5 februari 1955 ondernam hij een linguïstisch-etnologische studiereis bij de pygmeeën van Ituri in samenwerking met Professor Schebesta (Wenen). Linguïstische gegevens werden verzameld over het Mbuti en het Efe, alsook over het Lese en het Bira.

In juli en augustus 1957 en in oktober en november van hetzelfde jaar, was professor Bursens lid van de examencommissie van de Universiteit Lovanium. Van zijn verblijf in Neder-Kongo maakte hij gebruik om bepaalde aspecten van het Kikongo te bestuderen.

In 1956 werd aan de Rijksuniversiteit Gent de Commissie „Ganda-Kongo” opgericht. Dit organisme stelde zich ten doel in de Belgische overzeese gebieden o.m. centra voor geneeskunde en wetenschappelijk onderzoek op te richten. In het kader van „Ganda-Kongo” heeft Professor Bursens in juli en augustus 1958 een prospectietocht ondernomen om de taal- en volkenkundige toestand in de streek van Mahalik, in Noord-oost-Kongo te onderzoeken. Hij heeft zich toen vooral bezig gehouden met de taal en de cultuur van de Alur.

Professor Bursens was inmiddels lid geworden van de Hoge Raad van het Onderwijs in Kongo (1955), titelvoerend lid van de Koninklijke Academie voor Koloniale Wetenschappen (1956), *chairman* van het *International Committee for Traditional African Literature* (1956), voorzitter van de Commissie voor Afrikaanse Taalkunde (1958), lid van de Raad van Beheer van het *International Institute*. Verschillende malen was hij voorzitter van de afdeling „Afrikaanse talen” van de Vlaamse-Filologencongressen. In 1962 werd hij titelvoerend lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België.

In 1957 werd aan de Rijksuniversiteit Gent het Hoger Instituut voor Oosterse, Oosteuropese en Afrikaanse Taalkunde en Geschiedenis opgericht. De studierichting „Afrikanistiek” van dit instituut werd door Professor Bursens uitgebouwd. In 1958 werd zijn leeropdracht met een aantal cursussen op het gebied van de Negro-Afrikaanse Taal- en Letterkunde uitgebreid.

In 1958 werd hij benoemd tot directeur van het Seminarie voor Negro-Afrikaanse Taal- en Letterkunde, en in 1965 tot titularis van de leerstoel met dezelfde naam.

In 1967 werd hij tot het emeritaat toegelaten. Dit betekende voor hem een nieuwe periode van intense activiteit. Niet minder dan zeven werken in boekvorm verschenen tussen 1967 en 1983, zowel op het gebied van Negro-Afrikaanse taalkunde, als op dit van de Nederlandse literatuur.

Zijn ambt van hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Gent heeft hij waargenomen gedurende een periode van

meer dan veertig jaar, van 1926 tot 1967. Meer dan vijftig jaar lang was hij directeur van het tijdschrift *Kongo-Overzee*. Zijn publicaties strekten zich uit over een periode van zestig jaar, van 1924 tot 1983.

Als gevolg van zijn vorming als germanist enerzijds en zijn vele veldonderzoekingen in Afrika anderzijds, heeft hij publicaties tot stand gebracht op het vlak van de neerlandistiek en de afrikanistiek.

Inzake Nederlandse filologie heeft hij gepubliceerd over Middelnederlandse en zestiende-eeuwse teksten, alsook over Nederlandstalige koloniale literatuur en Afrika-literatuur. Hieraan kunnen wij nog zijn eigen scheppend literair werk toevoegen.

Wat de Afrikaanse taalkunde betreft, handelen zijn werken over verschillende aspecten van beschrijvende taalkunde (klankleer, vormleer, syntaxis, spelling, muzikaal accent), evenals over vergelijkende taalkunde en taalgeografie.

De talen die hij in zijn studies betrokken heeft zijn o.m. de volgende: Tshiluba, Kiluba, Zande, Bwaka, Tshiokwe, Ngbandi, Ibo, Amashi, Kiswahili, Kikongo, Mbuti, Efe, Lomongo, Lingala. Ook publiceerde hij over diverse genres van woordkunst.

Professor BursSENS heeft pionierswerk verricht op het gebied van de afrikanistiek in ons land en ook daarbuiten. Door zijn geschriften, studiereizen en contacten wist hij internationale waardering te verwerven.

Eretkens: Oorlogskruis met palm 1918; Vuurkruis, Medaille van oorlogsvrijwilliger 1914-1918; Herinneringsmedaille 1914-1918; Zege-medaille 1919; Grootofficier in de Leopoldorde; Grootofficier in de Orde van Leopold II; Commandeur in de Kroonorde; Burgerlijk Kruis 1ste Klasse.

Selectieve bibliografie: De verhouding van de Nederlandse sterfboeken (Den Haag) tot *l'Art de bien mourir* (Brugge). *Leuvense Bijdragen*, 16: 150-152 (1924). — Umlautverschijnselen in het Zande. *Congo*, 5: 372-373 (1924). — Bantoe-zangen. *Vlaamse Arbeid*, 14 (1924). — Een nieuwe

Nederlandsche bron van „Elckerlyc”. *Pinae Bibliographicae*, 1: 306-308 (1926). — Afrikaanse taalfamilies en Kongoleesche talen. *Hoger Leven*, 3: 382-383 (1929). — Een vlamming op reis door Kongo. Kortrijk, J. Vermaut, 252 pp. (1929). — Dat Boeck vander voirsienicheit godes. Brussel, N.V. Standaard Boekhandel, 254 pp. (1930). — Negerwoordkunst. Een bundel Kongolese sprookjes. Antwerpen, De Sikkel; Amsterdam, De Wereldbibliotheek, 193 pp. (1933). — Het probleem der Kongoleesche niet-Bantoealen (met taalgranskaart). *Kongo-Overzee*, 1 (1): 31-41 (1934). — Een nieuwe Nederlandsche roman over Belgisch-Kongo. *Kongo-Overzee*, 1 (2): 119-124 (1934). — Talen in Belgisch-Kongo. *Natuur en Mens*, 55: 117-121 (1935). — Tshiluba-teksten in de „Africa”-spelling. Antwerpen, De Sikkel, 25 pp. (1936). — Het Ibo als toontaal. *Kongo-Overzee*, 3 (2): 103-106 (1936). — Taalkundig onderzoek in Zuid-Kongo. *Wetenschap in Vlaanderen*, 3: 260-262; 284-286 (1938). — Le Luba, langue à intonation et le tambour-signal. In: Proceedings of the Third International Congress of Phonetic Sciences (Ghent), pp. 503-507 (1938). — Le Tshiluba, langue à intonation. *Africa*, 12 (3): 267-284 (1939). — Tonologische Schets van het Tshiluba (Kasayi, Belgisch-Kongo). Antwerpen, De Sikkel, 232 pp. (1939). — De toonassimilatie in het Tshiluba. *Bull. Zitt. K. Belg. Kolon. Inst.*, 14 (1): 29-43 (1941). — Talen in Belgisch-Kongo. *Koloniale Leergangen*, 78-83 (1943). — Wako-Moyo, Zuidoost-Kongo in de lens. Antwerpen, De Sikkel, 128 pp. (1943). — Vier kongoleesche dierenverhalen. Antwerpen, De Eik, 60 pp. (1944). — Tsésé, quatre histoires congolaises. Bruxelles, Editions du Nord, 60 pp. (1945). — Manuel de Tshiluba (Kasayi, Congo belge). Antwerpen, De Sikkel, 94 pp. (1946). — Rapport: les cours de langue à l'École supérieure de Gand. In: Journées des sciences commerciales et économiques, Liège, pp. 5-8 (1946). — Op zoek naar de filosofie der Bantoe-negers. *De Vlaamse Gids*, 31: 227-229 (1947). — Notice sur les signes typographiques à utiliser dans la linguistique congolaise. *Bull. Séanc. Inst. r. colon. belge*, 23 (3): 621-640 (1950). — Les numéraux en Amashi (Kivu). *Kongo-Overzee*, 18 (1): 66-76 (1952). — Etude tonologique des démonstratifs en Amashi. *Kongo-Overzee*, 19 (2-3): 155-169 (1953). — Inleiding tot de studie van de kongolese Bantoealen. Antwerpen, De Sikkel, 151 pp. (1954). — Introduction à l'étude des langues bantoues du Congo belge. Antwerpen, De Sikkel, 152 pp. (1954). — (Samen met JONCKHEERE, K.) Kongo, het woord. Antwerpen, Uitgeverij Ontwikkeling, 132 pp. (1961). — De konnektieve konstruktie in het Swahili. Antwerpen, De Sikkel, 38 pp. (1969). — Problemen en inventarisatie van de verbale structuren in het Dho Alur (Noord-oost-Kongo). *Meded. K. Vlaamse Acad. Wet. Lett. Schone Kunst*, 31 (3), 31 pp. (1969). — Het logboekje van een Lichtmatroos. Brussel, Le Marronnier-Fleur, 85 pp. (1963). — De possessieve konstruktie in het Swahili. Antwerpen, De Sikkel, 34 pp. (1971). — La notation des langues négro-africaines. Signes typographiques à utiliser. *Mém. Acad. r. Sci. Outre-Mer*, XLI (2), 104 pp. (1972). — Lieve Pilipli. Brussel, Le Marronnier-Fleur, 58 pp. (1973). — 1914-1918. Een knaap in het geweld, 120 pp. (1983).

29 maart 1997.

J. Jacobs.

Bronnen: Archief van de Academie. — JACOBS, J. 1985. Amaat BursSENS (1897-1983). *Meded. Zitt. K. Acad. Overzeese Wet.*, 31 (1): 75-87.